
LITERATUURBESPREKING

De psychiater als coach

Peter Braem

Pols, dr. J. *De psychiater als coach*, De Tijdstroom Utrecht, 145 x 225 mm, gebonden. 213 blz. ISBN: 90 5898 105 3, EUR 26,-

Het mag wat vreemd lijken om een boek met de titel '*de psychiater als coach*' (mijn cursivering) te bespreken in een vakblad dat zich met name richt op de sociaal psychiatrisch verpleegkundigen in de ggz. Toch vond ik het boek bij lezing dermate de moeite van het bespreken waard dat ik besloot mij van de titel en aanvankelijke doelgroep, te weten de beroepsgroep van psychiaters, niets aan te trekken. Weliswaar richt dit werk van dr. J. Pols zich op de rol van psychiater als coach van assistenten in opleiding, echter deze heeft vele raakvlakken met de rol die een sociaal psychiatrisch verpleegkundige als coach vervult op het moment dat deze een stagiair begeleid.

Invulling geven aan de rol als coach van stage lopende spv-en i.o. heb ik niet altijd zonder meer als gemakkelijk beschouwd. Hoe pak je goede coaching aan? Waar begin je? Waar let je op? Waar stuur je bij? Welke onderwerpen zijn relevant? Natuurlijk zijn er vele boeken over coaching voor handen, echter een werk specifiek gericht op het coachen van spv stagiairs is er niet, bij mijn weten. Met enige jaloezie bezag ik daarom dit boek van dr. J. Pols. In de psychiatrische opleiding wel een dergelijke uitgave en bij ons niet.

Waar gaat het boek over?

Allereerst worden de begrippen supervisie en werkbegeleiding uiteen gezet. Hier over heerst soms enige begripsverwarring, aldus de auteur. Wat onder de noemer supervisie wordt geschaard, blijkt te onderscheiden te zijn in werkbegeleiding en supervisie in engere zin. De auteur beschrijft een aantal modellen van supervisie en werkbegeleiding. Hij benoemt hiertoe de meester-gezelrelatie waarvan het kenmerk is dat de begeleider en leerling voortdurend met elkaar optrekken. Voorts wordt de invloed van de psychotherapie op de werkbegeleiding besproken. Dit model, ontstaan in de 70-er jaren, transformeerde de werkbegeleiding in een vorm van psychotherapie, waarbij de leerling als een patiënt onder de loep werd gelegd. "Een aldus tegemoet getreden aio (assistent in opleiding) kan de interventies van de supervisor gemakkelijk beleven als verdachtmakingen, als inbreuk op zijn privacy, als grensoverschrijdend of als vernederend wanneer bijvoorbeeld niet weten als neurotisch wordt gezien", aldus J. Pols. Het basale verschil tussen werkbegeleiding en supervisie wordt subtiel geformuleerd: werkbegeleiding richt zich op de persoon in het werk en supervisie richt zich op de persoon in het werk.

Herhaaldelijk wordt de machtsongelijkheid tussen werkbegeleider en aio benoemd. Deze is onontkoombaar en kan niet worden gebagatelliseerd. De aio zal moeten leren omgaan met onveiligheid, vooruitlopend op een zelfde situatie in het dagelijks werk. De werkbegeleider dient zich van dit machtsverschil en de gevolgen hiervoor voor de aio, bijvoorbeeld dat een aio zich geremd zal voelen kritisch te zijn naar de werkbegeleider, bewust te zijn. Daarom is het belangrijk dat er een vertrouwensrelatie tussen leermeester en leerling als noodzakelijke voorwaarde voor een doelmatig en effectief leerproces bestaat.

In de rol van werkbegeleider valt mij soms de veelheid aan aandachtsgebieden op, waarin een stagiair zich moet ontwikkelen. J.Pols zet deze netjes op een rij: ontwikkelen en gebruik van kennis, ontwikkelen en gebruik van vaardigheden, betekenis en achtergronden van het handelen, het motiveren van keuzes en het bewust maken van wat in relaties gebeurt. In een hoofdstuk over de praktijk van het begeleidingsproces worden handvatten aangereikt hoe de begeleiding praktisch in te vullen. Welke onderwerpen dienen bijvoorbeeld in een kennismakingsgesprek behandeld te worden (1. werkervaring aio, 2. voorlichting stageplaats en taken, 3. regelen van werkbegeleiding, 4. verwachtingen, 5. andere zaken relevant voor werk en 6. vragen?). Ook wordt besproken waaraan volgens wetenschappelijke inzichten een goede werkbegeleider moet voldoen. Wie dit weten wil, leze het boek. Dit soort onderwerpen vormt aanleiding voor reflectie. De lezer vraagt zich af: 'hoe doe ik het eigenlijk?'

Conclusie

Het boek heeft mij geboeid, ook al zijn bepaalde delen of hoofdstukken ervan niet relevant voor sociaal psychiatrisch verpleegkundigen. Zoals bijvoorbeeld een paragraaf over psychotherapiesupervisie of een hoofdstuk over leertherapie. Toch kan dit boek een (sociaal psychiatrisch) verpleegkundige in de rol van werkbegeleider / coach veel houvast geven. Voortdurend moet er ten opzichte van de stagiair immers gekozen worden uit vele interventies. Het is bijzonder plezierig om dan een praktische leidraad bij de hand te hebben.